

Usunęliśmy sowiecki obiekt propagandowy w Pyrzycach

31.7.2026 - | Instytut Pamięci Narodowej

31 lipca 2026 roku w Pyrzycach usunęliśmy z przestrzeni publicznej sowiecki obiekt propagandowy zwany „Pomnikiem Pamięci”. Demontaż poprzedził briefing prasowy zastępcy prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr. hab. Karola Polejowskiego.

Decyzja o usunięciu budowli była odpowiedzią na społeczne oczekiwania oraz efektem konsekwentnej polityki lokalnych władz samorządowych, dążących do oczyszczenia przestrzeni publicznej z symboliki totalitarnej.

Podczas briefingu zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski podkreślił:

- Po wprowadzeniu stanu wojennego, kiedy bardzo wielu polskich patriotów siedziało w więzieniach, a niektórzy oddawali swoje życie. W czasie, gdy polscy patrioci walczyli na ulicach, żądając wolności i niepodległości, w Pyrzycach lokalni działacze komunistyczni, chcąc przypodobać się swoim sowieckim panom, stawiali pomnik ku czci armii sowieckiej. To nie jest symbol wyzwolenia – to symbol zniewolenia! Ten wielotonowy monument miał być głazem na polskie aspiracje niepodległościowe!

Dr hab. Karol Polejowski przypomniał apel dr. Karola Nawrockiego, wówczas prezesa IPN, a dziś urzędującego Prezydenta RP, w sprawie dekomunizacji przestrzeni publicznej oraz zwrócił się do samorządów znajdujących się na terenie województwa zachodniopomorskiego, aby podjęły decyzję o usuwaniu sowieckich obiektów propagandowych.

W wydarzeniu wzięli udział burmistrz miasta Pyrzyc Marzena Podzińska i dyrektor szczecińskiego Oddziału IPN Krzysztof Męciński.

Miasto postanowiło zachować dwa elementy obiektu jako materialne świadectwa przeszłości. Głowa sowieckiego żołnierza trafi do Działu Tradycji Pyrzyckiej Biblioteki Publicznej – „Muzeum Ziemi Pyrzyckiej”, napis „BÓG HONOR OJCZYŻNA” będzie przeniesiony na cmentarz komunalny. W miejsce zlikwidowanego obelisku powstanie nowy monument – nawiązujący do odzyskania niepodległości. Miejsce, na którym powstanie upamiętnienie będzie nosić nazwę Skwer Niepodległości.

Transmisja na kanale IPNtv

* * *

Demontaże sowieckich obiektów propagandowych to praktyczne realizacja ustawy z 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki.

* * *

Obiekt propagandowy w Pyrzycach (woj. zachodniopomorskie) przy ul. Kilińskiego

1945 - lata 50.

Po zakończeniu II wojny światowej i zajęciu Pyrzyc przez Armię Czerwoną na placu Wolności w Pyrzycach powstał cmentarz żołnierzy sowieckich oraz mający ich upamiętniać ceglany pomnik. Na pomniku, zwanym później „Pomnikiem Wdzięczności”, została umieszczona płyta z dwujęzyczną (polsko-rosyjską) transkrypcją: „Wieczna chwała bohaterom poległym w bojach za wolność i niezawisłość Związku Radzieckiego i sprzymierzonej z nami Polski. 1941–1945”. Pomnik uległ niszczeniu. W tym czasie wszystkie szczątki poległych ekshumowano i przeniesiono na cmentarz wojskowy w Stargardzie Szczecińskim.

Lata 50. - początek lat 80.

Po zlikwidowaniu cmentarza na początku lat 50. wybudowano nowy sowiecki obiekt propagandowy, zmontowany m.in. z elementów pochodzących z dawnego niemieckiego Pomnika Zwycięstwa. W miejscu gdzie znajdowała się pruska symbolika osadzono sowiecką gwiazdę. Na początku lat 80. w związku z modernizacją terenu wokół Placu Wolności postanowiono przenieść monument. Wyznaczono miejsce przy ruinach Bramy Szczecińskiej, na niewielkim skwerze, w obszarze historycznego Starego Miasta. Obelisk w dawnej lokalizacji zlikwidowano 26 czerwca 1984 r. Opracowanie nowego projektu zlecono Pracowni Sztuk Plastycznych w Szczecinie. Projektantem był szczeciński rzeźbiarz Sławomir Lewiński.

Rok 1984 - odsłonięcie sowieckiego obiektu propagandowego przy ul. Kilińskiego

21 lipca 1984 r., z udziałem żołnierzy Armii Sowieckiej i Wojska Polskiego miało miejsce odsłonięcie „Pomnika Bohaterów II wojny światowej” („Pomnika Pamięci”). Umieszczono pod nim niedużą tablicę z dwujęzycznym napisem: „Wieczna sława poległym bohaterom 1941–1945”.

Powstały w latach 80. sowiecki obiekt propagandowy to wielki kilkusettonowy betonowy monument – masywna konstrukcja w formie ściany z umieszczoną płaskorzeźbą głowy sowieckiego żołnierza, ustawiona na podwyższonym cokole.

Po 1989 roku

W latach 90. do obelisku dodano napis: „BÓG HONOR OJCZYZNA”; trwały dyskusje na temat jego rozbiórki lub przeniesienia.

Ważnym impulsem do rozbiórki był apel prezesa IPN z marca 2022 roku o dekomunizację polskiej przestrzeni publicznej.

Na początku 2026 roku w Pyrzycach przeprowadzono konsultacje społeczne; większość opowiedziała się za rozbiórką. Uchwałą Rady Miejskiej w Pyrzycach z 26 lutego 2026 r., w oparciu o art. 5a ust. 1 ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz.U. z 2018 r., poz. 1103) podjęto decyzję o rozbiórce sowieckiego obiektu propagandowego, zwanego „Pomnikiem Pamięci” zlokalizowanego przy ulicy Jana Kilińskiego i wzniesienie nowego upamiętnienia – „Pomnika Niepodległości”.

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/245788,Usunelismy-sowiecki-obiekt-propagandowy-w-Pyrzycach.html>
1